

Cymdeithas Dehongli Treftadaeth

“ahi

Canllaw Arferion Gorau 20

Cysylltu a chyd- greu gyda chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol

Wedi'i gyd-ysgrifennu gan **Dr Norma
Gregory, Popat and Kerri Braham**

Rhagfyr 2025

Wedi'i gynllunio ar gyfer sgriniau – dim angen argraffu

Cyflwyniad

Mae cysylltu a chyd-greu gyda gymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol yn agwedd allweddol o allbynnau dehongli a thrafodaeth gynhwysol, amrywiol a chyfoethocach.

Gall hyn greu effaith barhaol i bawb, drwy gysylltiadau, rhwydweithiau ac arloesi newydd, a gall ysgogi cyfeillgarwch newydd a gwaith tîm trwy ymarfer cydweithredol.

Mae'r canllaw arferion gorau hwn yn:

- Yn tynnu sylw at pam mae cysylltu a chyd-greu â chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol yn bwysig, yn unol â deddfwriaeth y DU, Y Ddeddf Gydraddoldeb (2010).
- Yn trafod sut mae profiadau byw ar gyfer cymunedau sy'n cael eu hiliaethu yn aml yn treiddio sensitifrwydd a awma.
- Yn cyflwyno dwy astudiaeth achos am ddehongliad ysbrydoledig, ar lawr gwlad, a gyd-grewyd gan y gymuned, gan arwain at dreftadaeth fwy atseiniol, cyfoethocach a chynrychioliadol
- Yn rhannu amryw o strategaethau, egwyddorion a phrif wersi wrth ymgysylltu â chynulleidfaoedd er mwyn cysylltu a chyd-greu gyda chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol.

Navrang Arts, Ailadeiladu Bywydau: 50 Mlynedd o Asiaid Wganda yng Nghaerlŷr gan Navrang Arts

Pwy yw ein cymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol?

O fewn y sectorau dehongli, amgueddfeydd a threftadaeth, mae cymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol yn cyfeirio at grwpiau neu unigolion sy'n aml yn absennol neu'n isel o ran presenoldeb neu rifau sy'n cymryd rhan yn nhreftadaeth, boed fel ymwelydd, ymarferydd, gweithiwr proffesiynol neu wirfoddolwr.

Yn aml: pobl ag anableddau, pobl sy'n cael eu labelu/ eu hystyried fel pobl dduon/frown (Duon, Cynhenid, Pobl o Liw – BIPOC), menywod, gofalwyr, pobl o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol is cyn-droseddwyr, y cymunedau byddar/dall, y gymuned LGBTQIA+, ceiswyr lloches, cymunedau mudol a mwy.

Drwy ehangu ein dehongliad o'n ddigonol yn; eu cyd-destun, eu profiadau byw, sgiliau a gwybodaeth, gallwn ddechrau dysgu gan gymunedau a'u rhwydweithiau i ddatblygu dehongliadau arloesol a deniadol sy'n atseinio mwy â grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol. Ein treftadaeth gyffredin yw stori pawb a dylai fod yn hygyrch i bawb.

© Archif Amgueddfa Glowyr Duon

Sut allwn ni asesu'r bylchau mewn cyfranogiad cynulleidfaoedd?

Gall fod yn ddefnyddiol i ddechrau drwy adlewyrchu ar y dystiolaeth sydd gennych chi am gymunedau a chynulleidfaoedd heb gynrychiolaeth ddigonol a'u hanghenion drwy ofyn:

- Pwy yw eich cynulleidfaoedd a chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol?
- Beth ydych chi'n ei wybod am eu hanghenion, dyheadau, pryderon a dymuniadau?
- Beth allai fod eu rhesymau dros ddatgysylltu?
- Gyda phwy ydych chi wedi/ heb siarad i gael gwybod mwy? (e.e. drwy arolwg, cyfweiliad, grwp ffocws er enghraifft)
- Pa gynulleidfaoedd posibl nad ydych chi'n clywed gennych? Pam y gallai hyn fod?
- Pa themâu/pynciau allai eich gwaith eu cofleidio (ac nad yw wedi o'r blaen)?
- Beth yw'r gwersi o brosiectau dehongli cynhwysol rydych chi eisoes wedi'u harchwilio?
- Sut allech chi gefnogi dehongliadau sy'n mynd i'r afael â hynciau neu themâu sy'n gyffredin ar gyfer cymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol? E.e. cynnig sgiliau, rhannu rhwydweithiau ac ati sy'n mynd i'r afael â phynciau/themâu sy'n gyffredin ar gyfer gymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol? Mae asesu eich cyd-destun ac adnabod pobl a chymunedau

sydd ar goll o'ch cynulleidfaoedd, gweithle neu llywodraethu, yn helpu i ddechrau'r broses o fod yn fwy cynhwysol. Peidiwch ag anghofio bod sgysia, trafodaethau anffurfiol, grwpiau ffocus ac arolygon yn gallu ein helpu i glywed lleisiau, barnau a phrofiadau byw cynulleidfaoedd newydd a chynulleidfaoedd sy'n bodoli eisoes. Gallai hyn gynnwys sylwadau fideo, dyddiaduron dysgu ysgrifenedig neu gyfweiliadau strwythuredig hefyd. Mae sicrhau bod pawb yn teimlo bod croeso iddynt drwy ein strategaeth a darpariaeth dehongli, yn ogystal â gweithio o gynllun datblygu cynulleidfa gweithredol, yn ffyrdd pwysig i gynyddu cyfraniadau hanfodol ac amrywiol gan gymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol.

Cyd-ddylunio ffyrdd arloesol i gael adborth cyhoeddus.

© Archif Amgueddfa Glowyr Duon

Sut allwn ni gysylltu'n well gyda cymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol a chynulleidfaoedd amrywiol?

Mae cysylltu â chymunedau amrywiol yn gofyn am fwy na ehangu mynediad – mae angen ail-lunio sut mae dehongli'n cael ei fframio, ei greu, ei rannu a'i brofi drwy brosesau 'ail-addysgu' ymarferwyr.

Er mwyn meithrin cysylltiadau ystyrion, mae rhaid i ymarferwyr symud tu hwnt i allgymorth trafodiadol ac economaidd, tuag at gysylltiadau ystyrion. Rhaid bod rhain yn cael eu hadeiladu ar ymddiriedaeth wirioneddol, gofal, diddordebau cyffredin, ymwybyddiaeth o 'drawma', empathi, arfer cyfranogol a chynhwysol, strategaethau gwrth-hiliol/gwrth-gasineb sy'n ymatebol yn ddiwylliannol.

Nid yw cysylltu â chynulleidfaoedd amrywiol yn dasg ag un ateb cyffredin. Mae'n gofyn am ymrwymiad pwrpasol a pharhaus, gofal gwirioneddol, agoredrwydd i feirniadaeth, adborth a pharodrwydd i rannu awdurdod a phŵer. Mae ymgysylltiad hefyd yn dod â chyfoeth, creadigrwydd a pherthnasedd i ddehongli – gan sicrhau bod ein treftadaeth cyffredin yn perthyn i bawb.

Ymchwil o bob rhan o sectorau treftadaeth, amgueddfeydd a dehongli, yn aml yn tynnu sylw at y rhagdybiaeth bod llawer o bobl yn teimlo nad yw mannau treftadaeth mewn cyd-destunau Gorllewinol 'ar eu cyfer nhw' neu nad ydynt yn eu cynrychioli neu arddangos eu naratifau mewn ffyrdd cadarnhaol.

Mae hyn yn arbennig o wir ar gyfer cymunedau dosbarth gweithio, grwpiau sy'n cael eu hiliaethu, pobl ag anableddau, pobl ifanc – pobl y mae eu hanes a naratifau wedi cael eu hymleiddio neu eu heithrio dros amser gan naratifau dominyddol, traddodiadol, prif ffrwd 'derbyniol'.

Mae gan ddehongli'r potensial i newid y deinameg hyn yn sylweddol pan ei fod yn cael ei ddatblygu drwy gysylltu a chyd-greu drwy adlewyrchiad myfyrdod beirniadol, dysgu effeithiol a newid systemig.

“
**Cysylltu a chyd-
greu trwy fyfyrion
beirniadol, dysgu
effeithiol a newid
systematig.**
”

Sut allwn ni gynyddu ymwybyddiaeth o sensitifrwydd ynghylch hil a thrawma?

Lleihau'r defnydd o labeli demograffeg sy'n cael eu hiliaethu

Dylid mabwysiadu dull sensitif o labelu a dosbarthu pobl yn ôl lliw eu croen ac ati gyda gofal a chydysyniad.

Gall gweithio gyda grwpiau cymunedol ac unigolion hunan-enwedig (ond yn amlach wedi'u tagio'n wleidyddol) yn Ddu/Brown/ Du Prydeinig/Person o dreftadaeth Affricanaidd/Affricanaidd Caribïaidd/person o dras Affricanaidd Diaspora/BIPOC (Person Du Cynhenid o Liw)/Person o Liw), mewn leiafrif hiliol/Mwyafrif Byd-eang neu Arall yn ôl disgrifwyr a dynodwyr (yn enwedig mewn cyd-destun Gwyn/Gorllewin Cawcasaidd), arwain at stigmatiddio, proffilio negyddol, gan arwain at wahanu yn hytrach na dim ond cyfeirio at berson neu grwp yn ôl enwau tagio lliw neu rai nad sy'n cael eu hiliaethu yn unig.

Lleihau'r defnydd o ddynodwyr label lliw croen

"Fel person sydd â phrofiad uniongyrchol gael ei labelu (yn wleidyddol) yn 'Ddu' neu 'ddu' (er gwaethaf cael croen brown) ac wedi'i eni yn Nottingham, Lloegr DU ((ond heb ei ystyried yn 'Saesneg'), o dras Jamaica (ond heb ei ystyried yn frodol o Jamaica/Gorllewin India/y Caribî) ac yn wreiddiol o'r Diaspora Affricanaidd Nubiaidd (er gwaethaf peidio ag ymweld â'r Aifft erioed), gall roi ymdeimlad o'r her a'r paradocs y gall labelu a chategoreiddio person, yn seiliedig ar liw ei groen, ei ddwyn i unigolion a chymunedau," meddai Dr Gregory.

Cydnabod trawma

Trawma yw un o'r geiriau mwyaf danbrisedig a dan-ddefnyddiedig o brofiadau uniongyrchol Bywydau Duon, yn y DU a ledled y byd. Yn aml, mae trawma hanesyddol, diwylliannol, sy'n gysylltiedig â hunaniaeth, ieithyddol, cymdeithasol ac economaidd y gorffennol a'r presennol yn cael eu hanwybyddu a'u hystyried yn wael fel profiadau grwpiau amrywiol, ond yn aml maent yn sail i 'gefndir' llawer o unigolion a chymunedau, gan gysylltu (yn fwriadol neu beidio) â dehongliad.

Gall cydnabod sut mae trawma yn amlygu ei hun a thrwy ddefnyddio deallusrwydd emosiynol tuag at effeithiau a chanlyniadau trawma, helpu i 'adeiladu pontydd' o obaith, yn cynyddu ein hymwybyddiaeth emosiynol dros hunaniaeth drwy garedigrwydd (sy'n rhad ac am ddim), gan leihau bylchau mewn segmentu cynulleidfaoedd sy'n cael eu hiliaethu.

Lleisiau heb gynrychiolaeth ddigonol yn cael eu gor-gynrychioli mewn actifiaeth

Mae cynulleidfaoedd ac unigolion amrywiol sy'n hunan-labelu yn BIPOC, yn weithredol (ac yn aml yn cael eu gorweithio) mewn mannau cymunedol fel eiriolwyr, cysylltwyr, addysgwyr, llefarwyr, siaradwyr, athrawon, ymgynghorwyr, ymgyrchwyr ac actifyddwy - yn cael eu gofyn i arwain a gwasanaethu o fewn meysydd gwleidyddol o amgylch Cydraddoldeb Amrywiaeth Cynhwysiant, yn aml nid trwy ddewis ond trwy angenrheidrwydd neu ar gais.

Mae unigolion a chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol ym MHOBMAN lle mae anghyfiawnder, anghydraddoldeb, allgáu a systemau a adeiladwyd yn gymdeithasol sy'n rhwystro ac yn difetha cynnydd i bawb.

Sut all eich sefydliad adlewyrchu'n well y bobl rydych chi'n ceisio eu cyrraedd?

Gall gweld amryw o bobl yn cael eu cynrychioli fel ymddiriedolwyr, mewn arweinyddiaeth, yn aelodau o staff (nid gweithwyr heb dâl neu/a gwirfoddolwyr yn unig) helpu ystod fwy amrywiol o ymwelwyr deimlo bod croeso iddynt. Dylai dehongli ac arddangosfeydd hefyd fod yn gynrychioliadol. Gall hyn wneud treftadaeth yn fwy berthnasol, ysbrydoli cyfranogiad ac annog empathi a pharch rhwng ac ymysg cymunedau. Mae cefnogi cymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol i adrodd eu hanesion eu hunain, yn datblygu ymdeimlad cryfach o berchnogaeth/berthnasedd, wrth ddarparu cynnwys newydd diddorol i ysgogi mwy o allgymorth.

“
**Helpu ystod
fwy amrywiol
o ymwelwyr
i deimlo'n
gartrefol.**
”

Beth yw'r fframwaith cyfreithiol o amgylch cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant?

Fel ymarferwyr creadigol sy'n gwasanaethu pawb drwy ein dehongli, ni ddylai'r rhagdybiaeth hon fod yn anodd, mewn byd delfrydol. Fodd bynnag, rydym yn cael ein dysgu (yn anuniongyrchol neu'n uniongyrchol drwy systemau strwythurol a chymdeithasol) y gwrthwyneb drwy hiliaeth strwythurol, anghydraddoldeb, gwahaniaethu, stereoteipio, proffilio lliw croen a hil, i enwi ond ychydig o arferion dinistriol, cymunedol anghydfod a 'chlefydau ideolegol' rhemp yn ein byd.

Ond, lle mae clefyd, ceir (yn aml) iachâd. Ein dyletswydd gyfreithiol ni fel gweithwyr proffesiynol neu ymarferwyr gwirfoddol, drwy ddeddfwriaeth Ddeddf Gydraddoldeb (2010) y DU, i fod yn 'gynrychiolwyr Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant' dros gymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol, yn enwedig dros bobl sydd â nodweddion gwarchodedig i greu 'maes chwarae teg' drwy ecwiti a chymhwyso cyfraith y DU. Dyna'r freuddwyd.

“Mae'r byd yn ddigon fawr i bawb!”

Sut allwn ni gael gwared ar rwystrau cynulleidfaoedd i gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant a dehongli?

I flaenoriaethu'r newidiadau a fydd yn cael yr effaith fwyaf ar gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant, rhaid i ni ddeall y rhwystrau sy'n wynebu llawer o bobl wrth gael mynediad at ddehongli yn ogystal â'r math o newidiadau a allai gael eu gwneud. Dylai hyn gael ei wneud drwy ymgynghoriad gyda grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol, pobl sy'n byw gydag anabledau, ymwelwyr neu wirfoddolwyr posibl er enghraifft a'r sefydliadau sy'n gweithio gyda nhw. Mae cael mewnbwn 'arbenigwyr drwy brofiad' yn hanfodol wrth gael gwell ddealltwriaeth am yr hyn rydych chi'n ei wneud a pha allu fydd ei angen arnoch chi i wneud mwy.

10 Egwyddorion ar gyfer cysylltu a chyd-greu gyda chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol

1. Perthnasedd Rhaid i ddehongli adlewyrchu bywydau, hunaniaethau, profiadau a gwerthoedd y bobl mae'n bwriadu eu cyrraedd.	2. Cynrychiolaeth Mae pobl yn cysylltu fwyaf â hanesion lle maen nhw'n 'gweld/clywed' eu hunain.	3. Perthnasoedd Mae Cysylltu/Ail-Gysylltu yn tyfu gydag ymddiriedaeth.	4. Mynediad Mae tynnu rhwystrau corfforol, synhwyraidd, cymdeithasol, diwylliannol, ariannol, digidol ac eraill yn hanfodol.	5. Hyblygrwydd Mae grwpiau o gynulleidfaoedd amrywiol a heb gynrychiolaeth ddigonol yn ymgysylltu mewn gwahanol ffyrdd.
6. Dehongli sy'n cael ei lywio gan gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant Yr agenda gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant byd-eang.	7. Cynrychiolaeth Mae prosiectau dan arweiniad cyfoedion yn creu cyfleoedd i rannu deinameg pŵer.	8. Perthnasoedd Cyd-greu Cynllun Ymgysylltu â'r Gynulleidfa fel llwybr dros newid.	9. Mynediad Deall bod ailfframio'r gynulleidfa ddehongli drwy lens ehangach, mwy cynhwysol.	10. Hyblygrwydd Gweithio gyda phobl (yn enwedig pobl ifanc) o gymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol.

Astudiaeth achos

Cloddio'n Ddwfn:
Treftadaeth Glowyr Duon

Cloddio'n Ddwfn: Treftadaeth Glowyr Duon

Prosiect treftadaeth ddiwydiannol ar lawr gwlad a ddechreuodd yn 2010 gan Archif Amgueddfa'r Glowyr Duon @ Nottingham Canolfan Newyddion CIC, yn dogfennu profiadau byw cyn-lowyr o dreftadaeth Affricanaidd y Caribî.

Cyd-grewyd y prosiect gyda chyn-lowyr yn gyfranogwyr gweithredol o'r cychwyn. Roedd y dehongli yn cynnwys llawer o ffotograffau gwreiddiol, gwisgoedd dilys, delweddau cyfryngau cymysg, hanesion llafar a chynnwys dehongli bywiog, gan adolygu, addasu, herio ac ehangu cynnwys dehongli treftadaeth ddiwydiannol a chynnwys amgueddfa presennol.

Gweithgareddau archwilio a chyd-greu sy'n dehongli hanes diwydiannol y diaspora Affricanaidd.

© Archif Amgueddfa'r Glowyr Duon

Defnyddiwyd y strategaethau ymgysylltu canlynol gyda chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol:

- Apêl uniongyrchol ac ymweliadau wyneb yn wyneb mewn canolfannau cymunedol lleol, lle mae aelodau oedrannus y cymunedau Affricanaidd a Charibiaidd yn cwrdd.
- Ymdrechion parhaol i ymgysylltu drwy lythyrau, pamffledi, trafodaethau, hysbysebion papurau newydd print, e-bost a thrwy gynnal digwyddiadau aduno ac ati.
- Gofyn i ac ennill caniatâd am gyfweiliadau, ffotograffau ac ati.
- Defnyddio cyfryngau cyfweiliadau radio a darlledu i gysylltu drwy gyflwyniadau sain.
- Datblygu sgiliau cyfathrebu cyfranogwyr drwy eu cynnwys mewn amryw o gynrychiadau cyfryngau darlledu fel siaradwyr, ymchwilwyr a chyfranogwyr.
- Rhoi diolch am eu dewrder i siarad yn gyhoeddus.
- Rhoi dehongli yn uniongyrchol yn y gymuned (e.e. arddangosfeydd teithio dros dro), mewn mannau lleol, lleoliadau awyr agored a chenedlaethol.
- Cynnwys teithiau themâu personol/arbenigol a theithiau cerdded curaduron pwrpasol i fynd i'r afael ag anghenion y gynulleidfa neu geisiadau i ddysgu am rywbeth penodol.
- 'Rhoi yn ôl' drwy gynnig amser, mentora, treuliau, taliadau am wasanaethau proffesiynol (pan fo'n bosibl), cynnig cinio, tocynnau i ddigwyddiadau ac ati, i ddweud diolch mewn ffordd gofiadwy am eu hamser, egni a gwybodaeth.
- Cefnogi ac ymgysylltu â digwyddiadau diwylliannol penodol (gweld/defnyddio Calendr Amrywiaeth).
- Ymgysylltu â phobl ifanc mewn gweithgareddau datblygu sgiliau newydd fel ysgrifennu, ffotograffiaeth, marchnata, arwain a 'rolau cysgodi' i weld/dysgu am broses y gweithgareddau.
- Recordio (gyda chaniatâd) y broses ddehongli/ymgysylltu â'r gynulleidfa. Cymryd lluniau, arwain ar gyfweiliadau barn a rhoi adborth ar hyd eich taith ddehongli.
- Defnyddio hanes llafar, anecdotau a naratifau personol i ffurfio dehongliadau.
- Ehangu perthnasoedd/cyfeillgarwch gyda chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol tu hwnt i 'amserlenni'r prosiect'.
- Mynychu digwyddiadau grwp amrywiol er mwyn cael profiad a deall eu cyd-destun a chefnogi eu cynllunio ymgysylltu â chynulleidfaoedd.
- Galluogi lle i gael cwestiynau, cydnabod gwahanol safbwyntiau a dysgu o gamgymeriadau.
- Bod yn rhan ddilys o'u hanes a'u taith.

Teithiau arddangosfa curadurol pwrpasol, gan ddarparu lle i gysylltu, yn agos at ddehongli.

© Archif Amgueddfa Glowyr Duon

Astudiaeth achos

Navrang Arts, Ailadeiladu
Bywydau: 50 Mlynedd o Asiaid
Wganda yng Nghaerlŷr gan
Navrang Arts

© Llun Navrang Arts

Navrang Arts, Ailadeiladu Bywydau: 50 Mlynedd o Asiaid Wganda yng Nghaerlŷr gan Navrang Arts

Cafodd y prosiect, dan arweiniad Nisha Popat, Cyfarwyddwr y Prosiect, ei greu i raddau helaeth gan y gymuned Asiaidd Wganda a oedd yn byw yng Nghaerlŷr yn 2022 ac roedd yn coffáu profiadau byw a lleisiau heb gynrychiolaeth ddigonol goroeswyr Asiaidd Wganda a gafodd eu diarddel o'u mamwlad yn 1972, yn ystod cyfnod Idi Amin fel arlywydd o Wganda rhwng 1971-1979. Roedd y prosiect yn enillydd y Wobr Amgueddfa a Threftadaeth ar gyfer yr Arddangosfa Dros Dro Orau a'r Wobr AHI ar gyfer yr Arddangosfa Gymunedol Orau yn 2023.

Trwy benderfyniad, dyfalbarhad a'r angen i ddogfennu hanes, trefnodd a chynhaliodd y grŵp hanesion llafar, gan gasglu lluniau teuluol, ffilmiau sinema archif ac arteffactau diwylliannol prin fel ffynonellau a deunyddiau dehongli ar gyfer arddangosfeydd, digwyddiadau, ymgysylltiadau cyhoeddus a gweithgareddau addysgol dros-dro gyda chenhedaeth na fydd cenedlaethau'r dyfodol byth yn anghofio'r gorffennol a'i ganlyniadau.

Helpodd Nisha Popat, Cydlynnydd y Prosiect, i sicrhau bod treftadaeth Wganda yn cael ei chyd-greu, ei rheoli a'i chadw gan y gymuned ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Roedd strategaethau ymgysylltu cymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol yn defnyddio:

- Bod yn ymwybodol o drawma a sensitifrwyddau digwyddiadau gwleidyddol, cymdeithasol, diwylliannol, cenedlaethol a byd-eang sy'n dal i effeithio ar gymunedau.
- Annog y bobl sydd wedi'u heffeithio i adrodd eu hanesion, eu ffordd nhw.
- Ailddefnyddio/Ailgynllunio arddangosfeydd presennol i ddiwallu anghenion gwahanol gynulleidfaoedd.
- Galluogi cymunedau i lywio cyfeiriad a naratif y dehongli, ar eu telerau eu hunain ac yn eu lleisiau a'u mynegiadau dilyn.
- Cynnig cyfleoedd i genedlaethau lluosog o'r un gymuned ddysgu ac adlewyrchu ar y digwyddiadau a phynciau gyda'i gilydd.
- Grymuso aelodau o bob oedran o'r gymuned i gasglu, cofnodi a rhannu cynnwys corfforol, clyweledol a digidol.
- Creu 'mannau diogel' – lle gall pobl ymgysylltu a rhannu heb ofni cael eu barni neu achosi sgil-ffeithiau.

Defnyddio a chynnwys gwrthrychau ac arteffactau personol i greu cysylltiadau i'r gorffennol, presennol a'r dyfodol.

Gwersi allweddol ar gyfer cysylltu a chyd-greu'n well gyda chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol

- ✓ Ceisio darparu gwybodaeth mewn ieithoedd y gymuned.
- ✓ Rhoi 'signalau' a 'negeseuon' i ddweud wrth bobl fod eich safle'n croesawu PAWB.
- ✓ Creu 'arweinwyr dehongli ifanc'.
- ✓ Sicrhau bod staff/gwirfoddolwyr yn cael cysylltiad uniongyrchol â'r cyhoedd.
- ✓ Anfon gwahoddiadau/hysbysiadau ymhell cyn digwyddiadau.
- ✓ Dysgu am eich cynulleidfaoedd.
- ✓ Partneru â sefydliadau cymunedol eraill.
- ✓ Defnyddio eich gwybodaeth am eich cynulleidfaoedd amrywiol fel sail dystiolaeth.
- ✓ Amrywio cyfathrebu – ar-lein ac wyneb yn wyneb.
- ✓ Strategaethau digidol i helpu ehangu cyrhaeddiad.
- ✓ Creu cyfleoedd i ymwelwyr fynegi eu hunain 'yn y foment'.
- ✓ Casglu adborth ymwelwyr a'i roi ar waith.
- ✓ Datblygu arweinyddiaeth o'r brig i lawr i gynnwys pawb.

Darllen Pellach

Mae'r gyfraith a'r rheoliadau ynghylch mynediad yn bwysig: mae **deddfwriaeth Deddf Cydraddoldeb y DU (2010)** (ac Adran 75 yng Ngogledd Iwerddon) yn cynnwys gwybodaeth ar gyfer gwneud addasiadau rhesymol i sicrhau bod gwasanaethau cyhoeddus yn hygyrch.

Association of Independent Museums (AIM)

Open Up Museums for Everyone

<https://aim-museums.co.uk/wp-content/uploads/2024/12/Open-Up-%E2%80%94-Checklist.pdf>

(AIM) Open Up Guidebook

<https://aim-museums.co.uk/resources/open-up-guidebook/>

(AIM) Understanding your audiences

<https://aim-museums.co.uk/resources/understanding-your-audiences/>

Arts Council

<https://www.artscouncil.org.uk/developing-creativity-and-culture/communities-and-engagement>

Museums Association

<https://www.museumsassociation.org/careers/competency-framework/engaging-audiences-and-communities/>

Historic England

https://historicengland.org.uk/advice/inclusion/audiences/?utm_source=chatgpt.com

Cadwyd pob URL a theitl yn union fel y'u gelwir yn y ffynhonnell.

Gwnaed y Canllaw Arferion Gorau hwn yn bosibl diolch i Gronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol. Diolch i chwaraewyr y Loteri Genedlaethol.

Bywgraffiadau

- Mae **Dr Norma Gregory** yn ymgynghorydd treftadaeth sy'n arbenigo mewn Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant.
- Mae **Nishat Popat** yn ymgynghorydd amgueddfeydd a chelfyddydau llawrydd.
- Mae **Kerri Braham** yn ymchwilydd ar gyfer y sector treftadaeth.

Llun y clawr: Cloddio'n Ddwfn: Treftadaeth Glowyr Duon

Cymdeithas Dehongli Treftadaeth
25 Recreation Way, Kemsley Sittingbourne, Kent ME10 2RD
admin@ahi.org.uk

AHI.org.uk

**Way
Design**

Dyluniwyd y canllaw gan
TheWayDesign.co.uk

“ahi Association
for Heritage
Interpretation